UNIVERSITAS Šafarikiana

KOŠICE 1991 ROČNÍK XXI. ČÍSLO 4

Pf '92

Šťastný nový rok

**PRAJE REDAKCIA ČASOPISU
VŠETKÝM UČITEĽOM, VEDECKÝM PRACOVNÍKOM,
ZAMESTNANCOM A ŠTUDENTOM
UNIVERZITY P. J. ŠAFÁRIKA V KOŠICIACH A V PREŠOVE**

Na prahu nového roka

(odvysielal Slovenský rozhlas Košice 29. 12. 1991)

Máme za sebou vianočné *sviatky*, v ktorých sme si zo všetkého najviac priali *pokoj a lásku*. Lebo nič nám tak nechybuje, ako práve toto: pokoj a láska.

Môžeme povedať, že po týchto Vianociach pribudlo na zemi pokoja? Ktovie. Môžeme povedať, že pribudlo na zemi lásky? Ešte ťažšia otázka.

Ono sa zdá, že nepokoj a neláska prichádzajú medzi ľudí – ako živelná, na našej vôli nezávislá sila – *odkiaľsi zvonka*; včera ešte neboli, a dnes už tu sú, zúria naplno, ženú sa samospádom. Zlo – keď sa raz začne – vždy ide samospádom.

Pravda je však taká, že zlo, nepokoj, neláska neprichádzajú zvonka, oni sú *v nás*; vonkajšie okolnosti len pomáhajú dvíhať stavidlá, aby sa vrhli do uvoľneného koryta a potiekli prúdom.

Niekedy mám pocit, že zlo, nepokoj a neláska – takisto ako dobro, pokoj, láska – sú priamo v nás geneticky zakódované; a ako sa rodia na svet v istej rovnováhe mužskí a ženskí jedinci, tak prichádzajú na svet aj predstavitelia, nositelia týchto dvoch pólov: z jednej strany nepokoja, nelásky, chaosu, z druhej strany pokoja, lásky, harmónie. Spomeňme si na kamaráta Mašeka a Chrchliaka, v postavách ktorých tak plasticky zobrazil oba póly Dobroslav Chrobák!

Dva póly, ktoré sú prameňom dynamiky života.

Naše nešťastie nie je v tom, že sme takto rozdelení na póly, ale v tom, že túto civilizáciu stvoril prvý, dravý ľudský pól *na svoj obraz*. Že – ako hovorí Pavol Strauss – „vo všetkom majú prevahu sily negatívne. A tak sme vo všetkom i v literatúre na vedľajšej a slepej koľaji. Málo sa modlíme, zle sa modlíme", pokračuje Strauss a dodáva: – Nemáme čo očakávať.

Isté je, že túto situáciu treba radikálne zmeniť. Slabí musia pochopiť svoju silu. Harmonický, pokojný a láskyplný pól ľudstva sa musí – v sebazáchovnom záujme všetkých! – chopiť vlády a stvoriť nový svet *na svoj obraz*.

Jedna moja cesta do okolitých gelnických lesov vedie popod nádherný háj červených smrekov. Tu pod hájom, s výhľadom na mestečko v údolí, si zvyknem vždy na tom istom mieste rozložiť ohníček; pri ohni sa prečosi najlepšie dumá.

Keď sa stane, že si na tomto ohnisku v mojej neprítomnosti spraví niekto iný oheň, víta ma vždy obraz neporiadku a chaosu: celé ohnisko je dookola ovenčené krížom-krážom navrstvenými prehorenými haluzami – s kopou popola uprostred.

Moja robota potom spočíva v tom, že odhrniem nabok popol, dostredu nakladiem zo suchých vetvičiek zárodok novej vatry, pozbieram ohorené pahýle haluzí a naukladám ich okolo suchého raždia do mohyly. Za pomoci dvoch-troch lístkov zo zápisníka raždie potom podpálim, a každý kus dreva, čo sa odkotúľa stranou, položím znova na oheň. Odchádzam preč len vtedy, keď je už dookola všetko starostlivo pozbierané, ba priam pozhrabkané, a keď v strede dohárajú posledné uhlíky...

Mám pocit, že na prelome tisícročí, ku ktorému sme sa – na takú neuveriteľne krátku vzdialenosť! – zas o jeden rok priblížili, nás čaká čosi podobné: pozbierať zvyšky, ktoré zanechal po sebe nenásytný, chaotický moderný človek, poukladať ich starostlivo do kopy a rozložiť nový ohník novej civilizácie – postaviť chrám civilizácie Lásky, ako nám ju ohlasuje Ján Pavol II.

Preto ak by sa mi chcelo na prahu nového deväťsto deväťdesiateho druhého roka niečo zaželať a vyprosiť svojim rodákom, povedal by som to slovami Vila Turčányho zo skladby Podobenstvá, ktorú posielal ako tohoročný vianočný pozdrav priateľom:

Chráň, ó, Bože, tých, čo chcú byť
Tvoje chrámy!
Chráň nás každého a naveky buď s nami!
Národ náš tiež chrám je. Svätý je to dom.
Chráňte ho i Cyril vedno s Metodom.

Doc. PhDr. Július Rybák, CSc.

OHLIADNUTIE ZA PRIJÍMACÍMI SKÚŠKAMI

na školský rok 1991/92

Vývinové tendencie vysokého školstva v krajinách Európskeho spoločenstva dokumentujú, že dnes už ani u nás nemožno pochybovať o potrebe rozšírenia možností vysokoškolského vzdelávania. Na vysokých školách v Západnej Európe študuje ďaleko vyššie percento populácie ako u nás. Napríklad v školskom roku 1986/87 počet študentov na 100 tisíc obyvateľov bol v Československu 1.088, v Taliansku 1.993, v Belgicku 2.558 a vo Fínsku 2.723.

Kým vo vyspelých zemiach sa kladie dôraz na to, aby vysokoškolským vzdelaním prešiel každý, kto má k tomu predpoklady, a aby sa nestratil žiadny talent, u nás donedávna platilo „plánovanie" prijímania a systém smerných čísel. Našťastie, tento anachronizmus už neplatí a vysoké školy si samé určujú, koľkých uchádzačov na štúdium prijmú. Nový zákon o vysokých školách č. 172/90 im v tom poskytuje úplnú samostatnosť.

Bolo by mylné myslieť si, že v rámci samostatnosti rozhodovania našej UPJŠ bude rast počtu našich študentov závisieť od liberalizácie prijímacích skúšok, od znižovania požiadaviek na uchádzačov. Mieru rastu prijímaných ovplyvňujú a aj v budúcnosti budú ovplyvňovať naše personálne, kapacitné a finančné možnosti, ktoré úzko súvisia s hospodárskou prosperitou štátu a zvyšovaním dotácií štátu na rozvoj vysokého školstva. V súčasnosti platnom zákonnom systéme je našou základnou úlohou prijímania orientácia na kvalitu, t.j. vybrať schopných a talentovaných uchádzačov.

Aké boli prijímacie skúšky na denné štúdium na školský rok 1991/92 na našej univerzite? Na všetkých fakultách sa uplatňovali rovnaké východiskové zásady:

a) rovnosť šancí pre všetkých uchádzačov – nikto nemôže byť znevýhodnený pre svoj pôvod, presvedčenie, pohlavie, typ absolvovanej strednej školy (maturita je podmienkou);
b) objektívnosť posúdenia predpokladov na štúdium – pre všetkých platia rovnaké podmienky a kritériá hodnotenia výsledkov,
c) transparentnosť výsledkov skúšky – každý má právo sa dozvedieť aký výsledok dosiahol a ako sa umiestnil v celkovom poradí.

Tieto zásady vychádzajú zo základnej vzdelávacej orientácie univerzity – orientácie na kvalitu študentov, schopných obstáť v konkurencii so študentami iných univerzít.

Model prijímacích skúšok bol v kompetencii dekanov. Teda od dekana fakulty záviselo, koľko študentov bude prijatých, z akých predmetov sa skúška koná, aké kritériá sa použijú na hodnotenie, kto bude v prijímacej komisii a pod.

Prirodzene, že v spojitosti s prijímacími skúškami by bola možná široká diskusia. Ale poslaním tohoto príspevku nie je diskutovať o vhodnosti toho či iného modelu, vhodnosti tých či druhých kritérií prijímania. Chceme zverejniť výsledky posledných prijímacích skúšok, ktoré umožňujú porovnať súčasnosť s nedávnou minulosťou a zároveň sú spätnou väzbou pre každú fakultu zvlášť, ako aj pre ich vzájomné porovnávanie.

Z tabuľky 1 vyplýva, že na skúškach sa zúčastnilo 4.874 uchádzačov, z čoho bolo 3.437 z gymnázií, 1.207 zo stredných odborných škôl a 230 zo stredných odborných učilíšť s maturitou. Najviac uchádzačov – 1.640, čo je 33,6 % zo všetkých, boli najlepší študenti gymnázií (s priemernou známkou na maturite do 1,25).

Z tabuľky 2 vidno, že na univerzitu bolo prijatých 1.369 študentov. Z toho 1.082 (79 %) z gymnázií, 254 (18,5 %) zo stredných odborných škôl a 33 (2,4 %) zo stredných odborných učilíšť.

Z porovnania tabuliek 1 a 2 vidieť, že najvyššiu úspešnosť – 31,4 % mali uchádzači z gymnázií, nižšiu – 21%-tnú uchádzači zo stredných odborných škôl a najnižšiu 14,3%-tnú uchádzači zo stredných odborných učilíšť. Absolútne najvyššiu úspešnosť mali gymnazisti s priemerom do 1,25.

Za povšimnutie iste stojí rozloženie prijatých študentov na jednotlivé fakulty podľa maturitných výsledkov. Na väčšine fakúlt výrazne prevažujú študenti s najlepším prospechom zo strednej školy. Odlišné je to na bohosloveckých fakultách. Tu však treba brať na zreteľ ich špecifické problémy, ako sú: zúžená vzorka výberu, počiatočné problémy po vzniku fakúlt a iné. Neznamená to však, že v budúcnosti by mal byť trend rovnaký. Už pri najbližších prijímacích skúškach možno očakávať zreteľnejšiu orientáciu na kvalitu prijímaných bohoslovcov.

Pri porovnávaní údajov v tabuľke 4 treba zohľadňovať, že v školskom roku 1989/90 boli pre prijatie určujúce tzv. smerné čísla, ako aj to, že bohoslovecké fakulty sú vo zväzku univerzity až od roku 1990/91. Vidieť, že za posledné roky počet prijímaných vzrástol o viac ako 300 študentov, na čom sa najviac podieľajú Právnická a

Maturita (piemer. známka)	z gymnázia		zo strednej odbornej školy		zo stredného odborného učilišťa		s p o l u Gy + SOŠ + SOU	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
do 1,25	1.640	47,8	401	33,2	72	31,3	2.113	43,3
do 1, 55	617	17,9	173	14,3	24	10,4	814	16,7
do 1,90	357	10,4	153	12,7	19	8,3	529	10,8
nad 1,90	823	24,0	480	39,8	115	50,0	1.418	29,1
s p o l u	3.437	100	1.207	100	230	100	4.874	100

Tabuľka 1 Počty uchádzačov, ktorí sa zúčastnili prijímacích skúšok (za všetky fakulty UPJŠ spolu)

Maturita (piemer. známka)	z gymnázia		zo strednej odbornej školy		zo stredného odborného učilišťa		s p o l u Gy + SOŠ + SOU	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
do 1,25	776	71,7	122	48,0	13	39,4	911	66,5
do 1, 55	154	14,2	29	11,4	5	15,1	188	13,7
do 1,90	53	4,9	33	13,0	2	6,0	88	6,4
nad 1,90	99	9,1	70	27,5	13	39,4	182	13,3
s p o l u	1.082	100	254	100	33	100	1.369	100

Tabuľka 2 Počty prijatých študentov (za všetky fakulty UPJŠ spolu)

Filozofická fakulta UPJŠ.

Na záver treba povedať, že výsledky prijímacích skúšok na školský rok 1991/92 z hľadiska kvality prijatých oprávňujú k optimizmu. Zároveň svedčia o ich dobrej pripravenosti, ako aj o tom, že dobrá práca sa osvedčila. O krátky čas nás očakávajú prijímacie skúšky na rok 1992/93. Ich imperatívom by znova malo byť udržať objektivitu v záujme spravodlivosti k skúšaným a v záujme dobrého mena našej univerzity.

PaedDr. Milan Ďuriček, CSc.

Poznámka:

Tabuľka 2, 3 a údaje za rok 1991/92 v tabuľke 4 sú z údajov k 30. 6. 1991.

V počtoch nie sú zahrnuté menšie zmeny, ktoré nastali po odvolaniach a po zápisoch do 1. ročníka. Prijatý študent sa totiž aj nemusel na štúdium zapísať (nový fenomén prijímačiek), preto prijatý nerovná sa zapísaný.

Maturita (priemerná známka)	Fakulta	Počet prijatých	%
do 1,25	lekárska	188	83,9
	prírodovedecká	176	75,5
	právnická	102	65,3
	filozofická	204	79,0
	pedagogická	216	53,6
	pravoslávna	9	33,3
	gréckokatolícka	16	23,5
do 1,55	LF	31	13,8
	PF	32	13,7
	PrF	25	16,0
	FF	22	8,5
	PdF	69	17,1
	PBF	4	14,8
	GKBF	5	7,3
do 1,90	LF	4	1,8
	PF	9	3,9
	PrF	13	8,3
	FF	9	3,5
	PdF	43	10,7
	PBF	3	11,1
	GKBF	7	10,2
nad 1,90	LF	1	0,4
	PF	16	6,9
	PrF	16	10,3
	FF	23	8,9
	PdF	75	18,6
	PBF	11	40,7
	GKBF	40	58,8

Tabuľka 3 Počty prijatých študentov na jednotlivé fakulty UPJŠ

Fakulta	1989/90	1990/91	1991/92
Lekárska	243	243	224
Prírodovedecká	178	211	233
Právnická	82	108	156
Filozofická	148	183	258
Pedagogická	391	376	403
Pravoslávna		10	27
Gréckokatolícka		33	68

Tabuľka 4 Počty prijatých študentov na fakulty za posledné 3 roky

UNIVERZITNÝ SPRAVODAJ ...

Katedra hudobnej výchovy na Pedagogickej fakulte UPJŠ usporiadala pre pozvaných učiteľov, študentov i hostí dňa 12. decembra 1991 o 15.30 hod. v budove VŠA v Prešove *Vianočný koncert*.

Programová štruktúra tohtoročného vianočného koncertu bola podmienená významnými jubileami dvoch svetoznámych skladateľov: *200. výročia smrti W. A. Mozarta* (5. 12. 1791) a *150. výročia A. Dvořáka* (8. 9. 1841).

Preto prvá časť koncertu bola venovaná výberu z tvorby týchto dvoch géniov svetovej hudobnej kultúry. Druhá časť koncertu zas hudbe, ktorá vhodne uviedla prítomných do slávnostnej atmosféry blížiacich sa vianočných sviatkov.

V úspešnom koncerte účinkovali:

1) Ženský spevácky zbor: **IUVENTUS PAEDAGOGICA**, umelecký vedúci a dirigent: *I. Grega*, odb. asistent
2) **KOMORNÝ ORCHESTER KH**, umelecký vedúci: *PaedDr. A. Stracenský*
3) *Doc. PhDr. T. Lipták, CSc.* (klavír)
4) Poslucháčka 3. ročníka *B. Begeniová* (spev)
5) Poslucháči II. ročníka:
   D. Šangriková (spev)
   Z. Garbelová (klavír)
   S. Dohovič (klavír)
6) Poslucháči I. ročníka:
   L. Prištiaková (klavír)
   K. Gordiak (husle)
   K. Perková (flauta)
   L. Vojčíková (klavír).

Ďakujeme im za pekné umelecké zážitky, zato, že pri tónoch hudby, ktorá dokázala v ich podaní vyčariť úsmev i dobrú predvianočnú náladu, spojili všetkých prítomných ušľachtilými myšlienkami vzájomného porozumenia, lásky a tolerancie.

* * *

Katedra dejín a archívnictva Filozofickej fakulty UPJŠ v Prešove usporiadala – 5. decembra 1991 na pôde fakulty vedecký seminár na tému: **JAKUB JAKOBEUS – JEHO ŽIVOT, DIELO A JEHO DOBA**.

Vedecký seminár otvoril *Doc. PhDr. Ján Sabol, DrSc.* Syntezujúci pohľad na život a dielo Jakuba Jakobea v úvode seminára predniesol *Doc. PhDr. Jozef Minárik, CSc.*

Na seminári sa potom hovorilo:

1) o aspektoch literárnej tvorby J. Jakobea *(PhDr. Jaroslav Reznik)*, o jej mieste v slovenskom literárnom kontexte *(PhDr. M. Kerul'ová)*;
2) o problematike jeho prešovského pobytu, cirkevnom a školskom živote v Prešove v prvej polovici XVII. storočia *(PhDr. P. Kónya, Prof. Dr. T. Fabíny* z Budapešti, *PhDr. E. Lukáč* a *PhDr. F. Uličný)*;
3) o jeho diele ako historika a jeho mieste v kontexte dejín slovenskej historiografie *(PhDr. Michal Očenáš, CSc., Doc. PhDr. Ferdinand Uličný, CSc.)*;
4) o filozofických východiskách a rozmeroch J. Jakobea *(PhDr. Rudolf Dupkala, CSc.)*;
5) o historických, etnických, konfesionálnych a iných otázkach jeho doby *(P. Faix, PhDr. M. Belej, PhDr. L. Franková, CSc., J. Adam, J. Midriak)*.

Vysoká odborná úroveň vedeckého seminára sa snúbila s dobrou organizáciou usporiadateľov a podporou sponzorov.

– R –

TEOLÓGIA

VIERA v Ježiša Krista

„Lebo narodil sa Vám dnes v meste Davidovom Spasiteľ, ktorý je Kristus Pán."

LUK. 2, 11

Udalosť príchodu Spasiteľa Isusa Christa ako človeka je kozmohistorickou udalosťou, dôležitou a významnou pre celé ľudstvo.

Narodenie Christa je veľkým a radostným medzníkom svetových dejín s obrovskými celosvetovými priaznivými následkami a perspektívami. Bohočlovek Isus Christos je vodcom zablúdených a Spasiteľom uväznených v hriechu a potláčaných. Je tým, ktorý hlásal lásku, spravodlivosť, pravdu, slobodu a bratstvo. Je tým, ktorý vyzdvihol ženu a dieťa v spoločnosti na miesto, ktoré im patrí. Je tým, ktorý rozsial v srdciach trpiacich ľudí vieru a nádej. Je tým, ktorý po prvýkrát v dejinách ľudstva hlásal s absolútnou toleranciou a zodpovednosťou o ľudských právach.

Ale prvé v kresťanstve – to je viera. Je prameňom a stredobodom celého života v zmysle Isusa Christa. Je prvou a nutnou podmienkou, ktorú kladie Boh, aby sa človek mohol k nemu priblížiť. To potvrdzuje aj apoštol Pavol, hovoriac, že bez viery sa nemôžeme priblížiť k Bohu. (Žd. 11, 6) Po príchode Isusa Christa Boh vyzýva celé ľudstvo k viere v tajomstvo sv. Trojice a v bohoľudskú podstatu Isusa Christa preto, že to je centrom našej viery, že Boh je trojjediný, a že druhej osobe sv. Trojice dal ľudskú podobu. Po príchode Isusa Christa a odhalení trojjedinosti Boha v Novom Zákone, nemôžeme jednoducho veriť v existenciu iba jedného Boha a v jeho Božiu ochranu. Musíme prejsť ďalej ku konkrétnej viere v trojjediného Boha a v jeho Božiu ochranu. Musíme prejsť ďalej ku konkrétnej viere v trojjediného Boha a v príchodu človeka – Syna Božieho. Nemôžeme hovoriť, že veríme v trojjediného Boha, musíme povedať, že druhá osoba sv. Trojice „telom sa stala".

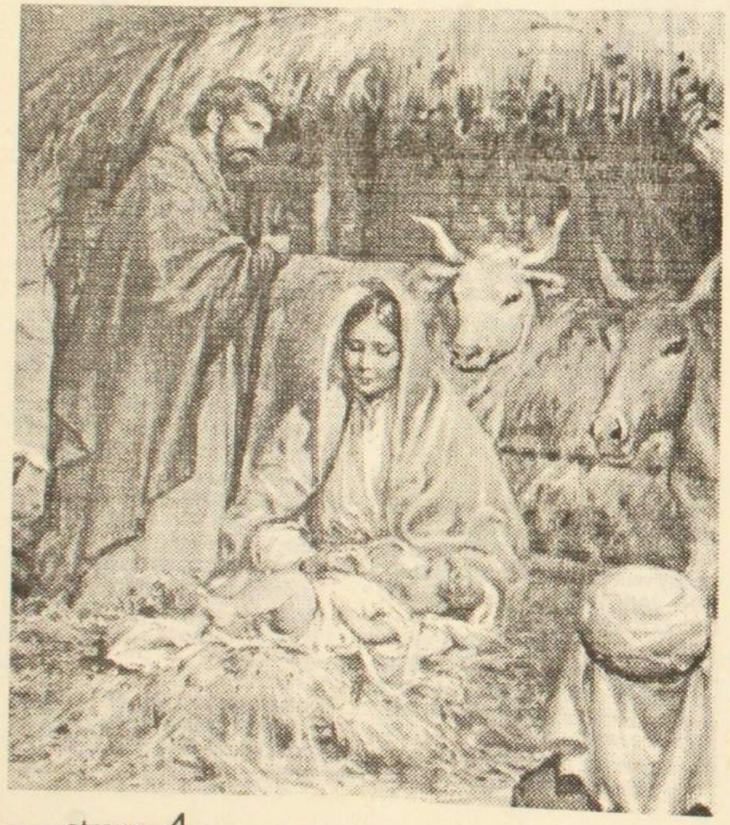

Kresťanská viera sa nezakladá na filozofických teóriách alebo na subjektívnych ideológiách, alebo na zostrojených ľudských schémach a výmysloch, ale na faktoch. Na faktoch, ktoré podali svedkovia, ktorí boli za svoju vieru umučení. Apoštol Peter vo svojom druhom liste hovoriac o udalosti zmŕtvychvstania Isusa Christa, ktorej bol svedkom, píše: *„Videli sme silu a prítomnosť Pána nášho, Isusa Christa nie v bájkach, ale ako svedkovia Jeho Výsosti."* (2 Pt. 1, 16 – 17)

Boh je svätý, nesmrteľný, blahodarca, milosrdný, verný ... Čo znamená verný? Znamená to, že je hodný viery, drží slovo, svoje sľuby, zodpovedá za každé svoje slovo. Boh prenáša na ľudí všetky svoje vlastnosti, všetky svoje mená ako otec na svoje deti, t.j. ako hovorí Cyril Jeruzalemský – lásku, nádej, vieru. A človek, keď má dušu čistú, pokornú, stáva sa zrkadlom, ako hovorí Theofil Antiochijský, ktoré prijíma Božie dary a potom ich odzrkadľuje naspäť Bohu. Prijíma Božiu lásku a vracia ju. Prijíma nádej a odzrkadľuje ju ako Mesiac svetlo od Slnka. Prijíma vieru Boha, t.j. jeho dôveryhodnosť a vracia ju ako dôvernosť. Predpokladá Boha naozaj ako dôveryhodného a pravdivé jeho sľuby, a tak sa človek môže zúčastniť na jeho vernosti.

Prehĺbime sa viac v tajomstve kresťanskej viery, ak pozrieme na ňu ako na Boží dar. A vtedy pochopíme lepšie jej cenu a význam. Nielen získanie viery je dielo Božie, ale aj jej prehlbovanie a zachovávanie. Ako sa hovorí v Novom Zákone, viera apoštola Petra sa zachovala vďaka modlitbe Isusa Christa.

Keď nás teda Sväté Písmo učí, že viera je darom trojjediného Boha človeku, nastoľuje sa otázka: Môže človek za to, že Boh mu nedal tento dar? A prečo musí človek tak veľmi potrebovať vieru a byť zodpovedným za neveru, keď to, či ju má, závisí od toho, či mu ju Boh dá? Nie je na vine Boh, a nie človek? Sv. Chrisostom, patriarcha Konstantinopolu hovorí: *„Nie je vinou Boha, že niektorí sú neveriaci, že neprijímajú Božie pravdy. Ale na vine sú oni, ktorí neprijímajú pozvanie Boha."* A naozaj, Boh dáva každému dostatok príležitosti uveriť, ale ľudia ich neprijímajú, ba niekedy aj odmietajú. Svätý Chrisostom pokračuje: *„Ale povedal by niekto, že by mal Boh privolávať k sebe neveriacich nanútením, bez ich vôle? Nie! Boh nezná silňuje a nenúti nikoho. Kto ťahá pozvaných na hody a slávnosti bez toho, aby si to priali? Tak aj Boh. Privoláva ľudí, aby k nemu išli dobrovoľne."*

Aby teda bol daný dar, je potrebné vždy ho vyhľadávať, zaujímať sa oň, túžiť po ňom, smäditi za ním. Viera a logika – to je téma veľmi citlivá. Často sa stáva, že Božie pravdy o Kristologickej dogme pravoslávnej cirkvi alebo o živote v zmysle Isusa Christa sú nepochopiteľným škandálom pre ľudskú logiku. Apoštol Pavol hovorí, že kázanie o ukrižovanom Christovi je „škandálom pre Judejčanov a nerozumnosťou pohanov". Teda ľudia nazývajú Božie tajomstvá, vieru v Isusa Christa a život v jeho zmysle hlúposťami. A to preto, lebo sa opierajú len o ľudské slová, a nie o Božie slovo, hovorí Chrisostom. Považujú Božie tajomstvá za nerozumné a smiešne. Ale Apoštol Pavol hovorí, že nerozumnosť je v nich.

Božie pravdy sa zdajú byť nelogické nie preto, že také sú, ale preto, že ľudia sú slabí, aby ich pochopili. A to sa stáva preto, ako hovorí apoštol Pavol, lebo „nevedia, že sa na nich treba pozerať duchom". Teda s vierou, a nie logickým argumentovaním, pretože sú nad schopnosti našich zmyslov.

Viera v Isusa Christa nie je podnikom, ktorý zabezpečuje pohodlie a blaho v živote veriaceho. Viera v Isusa Christa znamená obeť. Sám Isus Christos nám hovorí: *„Kto chce prísť ku mne nech zaprie sám seba, zdvihne svoj kríž, a tak nech príde ku mne. Kto chce zachrániť svoju dušu, stratí ju. A kto stratí dušu kvôli mne a kvôli evanjeliu, ten ju zachráni."* (Mt. 16, 24 – 25)

Viera v Isusa Christa nie je cudzia a nesúvisiaca s každodenným životom. Kresťanstvo nie je nejaký teoretický princíp o pravde, ani ideológia, či filozofia, ako sme už povedali, tak aby stačila teoretická viera v neho, bez jeho uplatnenia v každodennom živote. Teoretickú vieru majú aj démoni. Aj oni vedia a veria, že Christos sa stal človekom a vstal zmŕtvych, vedia, že je Boh. V Svätom Písme máme veľa priznaní démonov o Božskej podstate Christa. Nie je potrebné teda teoretické prijímanie Christologických právd, ale hlavne ich praktizovanie v živote veriaceho. Aj sv. Jakub zdôrazňuje: *„Viera bez činov je mŕtva"*, (Jk. 2, 20). Podľa Otcov východnej cirkvi je potrebná kombinácia etiky, teórie a praxe – pravoprax (orthopraxia).

as. Georgios Koundouris

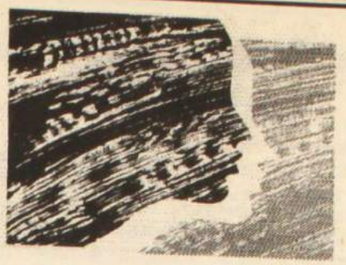

Seminár o Celoštátnej prehliadke výtvarných prác a predmetov modelovania, výtvarné konštruovanie a priestorové vytváranie

Už tradične sa katedry výtvarnej výchovy pedagogických fakúlt celej republiky prezentujú svojou činnosťou na spoločných stretnutiach, ktoré sú vždy venované špecifickej výtvarnej disciplíne či druhu výtvarnej tvorby. V dňoch 21. až 24. októbra 1991 sa tak Katedra výtvarnej výchovy Pedagogickej fakulty UPJŠ v Prešove stala hostiteľom a organizátorom Celoštátneho seminára o modelovaní, výtvarnom konštruovaní a priestorovom vytváraní. Zúčastnili sa ho vyučujúci príslušných výtvarných disciplín piatich pedagogických fakúlt (Banská Bystrica, Brno, Olomouc, Praha, Prešov).

Široko koncipovaný obsah seminára zahŕňal takmer všetky aspekty priestorovej výtvarnej tvorby – historické, regionálne, teoretické a metodické. Naznačila to už obyčajne pútavá úvodná prednáška Dr. Viktora Jasaňa (Múzeum v Levoči) o diele Majstra Pavla z Levoče a dobových umeleckých i spoločenských súvislostiach jeho tvorby. Aktuálne problémy modelovania, výtvarného konštruovania a priestorového vytvárania sa stali predmetom panelovej diskusie učiteľov pedagogických fakúlt a boli bohato ilustrované diafilmom, videozáznamom a iným obrazovým materiálom. Všetky príspevky ukázali potrebu neustálej aktualizácie obsahu, vyučovacích metód a foriem práce vo výtvarnej výchove. Ich súčasťou musí byť aj nový prístup k chápaniu priestoru ako dimenzie nielen výtvarnej, ale predovšetkým ľudskej, psychologickej a filozofickej.

Videozáznamy Pedagogickej fakulty Olomouc dokumentovali netradičný prístup k umeleckej tvorbe, ktorá ďaleko prekračuje rámec tradicionalistiky ponímanej výtvarnej tvorby. Predstavujú rozmanité formy „umenia akcie" a intermediálne aktivity. Ich aktéri v spojení gesta sebaštylizácie a hry hľadajú priestor pre vlastné herecké a dramaturgické kreácie. Opätovne tak nastoľujú otázky ľudského bytia a prežívania – to, čo by Viktor Šklovskij iste nazval „ozvláštnením" samého života.

Vlastný seminár bol komplementárnym zavŕšením sochárskeho sympózia pedagogických fakúlt a prehliadky ich výtvarnej tvorby. Sympózium prebiehalo v septembri t.r. v priestoroch Keramických závodov ŠAMOTKA Hrnčianske Zalužany. Ako sponzor sympózia zabezpečil tento závod jeho finančné a materiálno – technické vybavenie. Vo vybraných prevádzkach závodu študenti troch pedagogických fakúlt (Brno, Plzeň, Prešov) celý týždeň realizovali svoje výtvarné kreácie v keramike. Prehliadky výtvarnej tvorby sa nezávisle na sympóziu kolekciami výtvarných prác, resp. ich fotografiami zúčastnili študenti šiestich pedagogických fakúlt (Banská Bystrica, Nitra, Olomouc, Praha, Prešov, Ústí nad Labem). Výstava bola otvorená 19. septembra vo Vlastivednom múzeu v Prešove a trvala do 30. októbra. Pozitívne ju prijala odborná i laická verejnosť – dospelí i deti. Je pre nás lichotivé, že zvlášť bola ocenená aj expozícia prešovskej fakulty, ktorá ako jediná zahŕňala aj tvorbu poslucháčov učiteľstva 1 – 4.

Navzdory relatívnej voľnosti v chápaní učebných osnov a autonómii vyučovania výtvarnej výchovy na jednotlivých fakultách, výstava ukázala mnohé styčné body vo výtvarnej tvorbe študentov a jej spätosť so súčasným umením a spoločnosťou. Tradičné i moderné, spontánne i zámerné, konvenčné i provokujúce priestorové formy vypovedali o neopakovateľnosti mladistvého elánu budúcich učiteľov výtvarnej výchovy a o správnosti cesty, akou sa uberá naše výtvarné školstvo.

Že táto činnosť prerastá i rámec domáceho republikového prostredia, potvrdzuje aj záujem našich nemeckých kolegov z Bayreuthu, kam by mala smerovať naša výstava i ďalšia spolupráca.

PhDr. Ján Bartko

O sesterskom časopise *SPEKTRUM*

Pri nedávnej návšteve družobnej univerzity v Bayreuthe sa mi dostalo do rúk aj ostatné číslo tamojšieho univerzitného časopisu, nazvaného SPEKTRUM. Základné údaje o časopise, ktorý je zdarma k dispozícii pracovníkom a študentom univerzity, uvádza jeho impresum: SPEKTRUM vychádza nepravidelne v náklade 6000 exemplárov, jeho vydavateľom je prezident Univerzity Bayreuth, redakčné práce má na starosti tlačové oddelenie univerzity. Časopis je tlačený jednou bayreuthskou tlačiarňou na kvalitnom papieri, s relatívne veľmi dobrou kvalitou publikovaných fotografií. Číslo 2/90 – 1/91, ktoré som si na chodbe jedného z pavilónov zobral, má úctyhodných 92 strán.

A aký je obsah časopisu? I keď na základe jedného čísla ťažko možno robiť zovšeobecňujúce závery, zdá sa mi, že SPEKTRUM sa snaží poskytnúť pestrý a vyvážený pohľad na univerzitný život – či už máme na mysli štúdium, vedeckú činnosť či záujmové činnosti – v Bayreuthe. Stručne spomeniem aspoň niekoľko príspevkov, ktoré ma zaujali. Úvodný príspevok je venovaný voľbe nového prezidenta univerzity, ktorým sa stal profesor fyziky dr. Helmut Büttner. Kratučké príspevky na ďalších stranách prinášajú informácie o rôznych aspektoch života univerzity. Z jedného sa možno dozvedieť zaujímavé údaje o raste počtu poslucháčov bayreuthskej univerzity: zatiaľ čo v zimnom semestri 1986/87 bolo zapísaných na univerzite 5390 poslucháčov, v zimnom semestri 1990/91 to bolo už 8047 študentov, čo je vzostup o viac než 50 %. Ďalšia krátka správa hovorí o schválení projektu výstavby auly maxima v areáli univerzity – v aule, nazvanej Audimax, bude miesto pre 700 poslucháčov a bude postavená nákladom 8 miliónov DM tak, aby koncom r. 1993 mohla slúžiť svojmu účelu. Aj naši poslucháči by sa iste potešili, keby ich najlepšie diplomové, resp. doktorské práce ocenil primátor mesta finančnou odmenou; v Bayreuthe sa už stalo tradíciou, že najlepšie diplomovky a dizertácie ocenia otcovia mesta cenou mesta Bayreuth, spojenou s finančnou odmenou 1000 DM. Na ďalších stranách Spektra sú stručne predstavení niekoľkí bayreuthskí profesori. Každému je venovaná zhruba jedna strana, na ktorej je okrem základných biografických údajov uvedená charakteristika vedecko-výskumnej, pedagogickej i inej činnosti predstavovaného profesora. Domnievam sa, že by bolo vhodné, aby aj náš univerzitný časopis postupne predstavil všetkých našich profesorov – a to nielen pri ich životných jubileách.

Mnoho strán Spektra zaberajú eseje a úvahy na rôzne témy, správy z vedeckých konferencií a iných podujatí, a informácie o účasti univerzity na rozmanitých veľtrhoch. Do časopisu prispievajú, samozrejme, aj študenti, ktorí informujú najmä o svojich zážitkoch z odborných exkurzií a zájazdov. Veľmi zaujímavý je napríklad článok o dvojtýždennom pobyte študentov hospodárskych vied v Číne. Niekoľko posledných riadkov tohto článku je venovaných súpisu 11 firiem (medzi nimi napr. Bayer, AEG a ďalšie známe firmy), ktoré svojím sponzorstvom cestu študentom a ich učiteľom do ďalekej Číny vlastne umožnili.

Časopis Univerzity Bayreuth SPEKTRUM je teda zaujímavým čítaním a verím, že z jeho obsahovej pestrosti si môžu vziať príklad aj prispievatelia nášho univerzitného časopisu – o to som sa týmto príspevkom snažil aj ja.

Ing. R. Mlýnek

UNIVERSITÄT BAYREUTH

Nr. 2/90 - 1/91 **SPEKTRUM**

MEDICÍNA

Prvá medzinárodná zmluva medzi Lekárskou fakultou UPJŠ a zástupcami Zjednotených arabských emirátov (UAE) o štúdiu všeobecného lekárstva a stomatológie v angličtine bola podpísaná v lete t.r. a potvrdená Ministerstvom zahraničia ČSFR. Podľa tejto dohody pricestovali 30 študenti z UAE v septembri 1991 a v Senci sa pripravujú na štúdium u nás.

Prvý ročník štúdia na fakulte sa otvorí v septembri 1992. Za tým účelom prebieha počas školského roka 1991/1992 intenzívna jazyková príprava učiteľov a ďalšie prípravné práce, zamerané na realizáciu tejto ekonomicky atraktívnej formy výuky.

* * *

Na výzvu MŠMŠ a Ministerstva zdravotníctva SR sa vedenie LF UPJŠ po súhlase Akademického senátu rozhodlo otvoriť prvý ročník bakalárskeho štúdia. Na začiatok sa pripravuje otvoriť odbor ošetrovateľstva v spolupráci s pedagógmi SZŠ v Košiciach a to už do šk. r. 1992/1993. Vývoj tejto novej formy výučby závisí od podpory zo strany MŠMŠ a najmä Ministerstva zdravotníctva, ďalej od záujmu študentov. V prípade záujmu a spoločenskej potreby bude možné otvoriť v ďalších rokoch aj iné špecializačné odbory a doplniť štúdium o stupeň „magistra".

Doc. MUDr. Ivan Jurkovič, CSc.

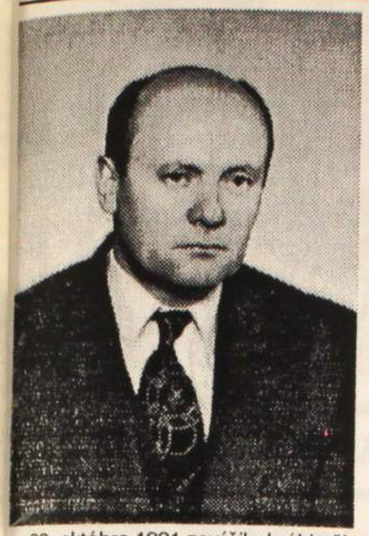

Životné jubileum

Ing. Júliusa Zimmermanna, CSc.

29. októbra 1991 zavŕšil okrúhle životné jubileum – 50 rokov Ing. Július Zimmermann, CSc., pracovník oddelenia všeobecnej jazykovedy a fonetiky a Fonetického laboratória pri Katedre slovenského jazyka a literatúry Filozofickej fakulty UPJŠ v Prešove, prodekan pre rozvoj fakulty.

Jeho stručný životopis má niekoľko zdanlivo jednoduchých či priamočiarych krokov. Narodil sa v Dobšinej, v rodine tesárskeho majstra – teda v tomto prípade platí ono „nomen omen". Základnú školu skončil v rodisku r. 1956, maturoval na Priemyselnej škole elektrotechnickej a spojovej v Banskej Bystrici r. 1960. Po ukončení základnej vojenskej služby pracoval do r. 1965 na Správe rádiokomunikácii – na Televíznom vysielači Dubník pri Prešove. R. 1965 ako externý pracovník FF UPJŠ postavil pre fakultu experimentálne jazykové laboratórium z celouzavretých kabínok. Od r. 1966 dodnes pracuje na filozofickej fakulte našej univerzity. R. 1969 sa stal spoluzakladateľom Fonetického laboratória pri Katedre slovenského jazyka a literatúry FF UPJŠ. R. 1972 ukončil externé štúdium na Elektrotechnickej fakulte SVŠT v Bratislave v odbore *Technická kybernetika – automatizačná technika*. V januári 1991 obhájil na Elektrotechnickej fakulte VŠT v Košiciach kandidátsku dizertačnú prácu s názvom *Detekcia prízvuku rečového signálu*. Od 1. marca 1991 pracuje ako prodekan pre rozvoj fakulty.

Toto curriculum vitae, v ktorom sme ako hraničné body – tak to už býva zvykom – uviedli najmä zastávky na jeho ceste za poznaním, sa naozaj môže zdať akosi zjednodušené, ako keby všetko bolo išlo samo od seba.

Ale my dvaja – jubilant nech mi prepáči toto osobné odbočenie – vieme svoje.

Väčšine z nás osud prisúdil ako východiskové prostredie nášho dotyku so svetom epiku nížiny alebo lyriku hory. Rodné mestečko nášho jubilanta však ponúkalo aj archetyp banického, dramatického živlu. Banícke prostredie má osobitný charakter a tichú vnútornú múdrosť. Ľudia v ňom sú akísi zádumčivejší, uzavretejší, azda univerzálnejší, mlkvejší, možno ponornejší, hlbinnejší... Deštrukcia zeme – vnútorná rana jej podstaty – ich obohacuje o nový rozmer sveta, v ktorom sa utvrdzuje skúsenosť zo zmeny baníkovej každodennej neistoty na istotu poznania. A bolo tu ešte rodinné prostredie, v ktorom jubilant vdychoval vôňu dreva a ohmatával jeho neopakovateľnú štruktúru. A bola tu krása, ale aj clivota hlbokých dolín, ale aj malebných, mäkko poukladaných vrchov, ktoré ukazovali cestu nahor. To jednoduché či priamočiare v životných krokoch jubilanta je teda len číre vymenúvanie zastávok. Podstatné v jeho životopise je zložitejšie, kľukaté, naplnené tvrdou prácou a tŕnistou cestou za poznaním. Vždy som obdivoval jeho ohromné pracovné nasadenie s múdrym algoritmom riešení konkrétnych situácií. Banícky archetyp s lyrickým zafarbením hlbokého údolia spôsobil, že jubilant *chcel, lebo musel*, ale predovšetkým *musel, lebo chcel*. Bolo to jeho vykročenie za lúčmi slnka, ktorého sa mu v detstve dostávalo málo, bola to cesta hore – azda aj preto ho lákajú štíty ako miesta, kde je k slnku najbližšie. Kroky k méte vedeckého pracovníka a vysokoškolského učiteľa boli nekompromisne náročné, ale povznášajúce. Pri nich nebolo jubilantovi nič cudzie – od vŕtačky po najjemnejšie vlákenká integrovaných obvodov.

Výskumná práca jubilanta je zameraná najmä na technické riešenie analýz experimentálnej fonetiky. Svojimi metódami na výskum suprasegmentálnych javov zvukovej reči (kvantity, pauzy, tempa, prízvuku, melódie) originálnym spôsobom zasiahol do fonetického bádania na Slovensku, ale aj širšie.

Nateraz najkomplexnejšie skúmal prízvuk – a fonetici vedia, že ide o jeden z najzáhadnejších zvukových javov. Preto sú výsledky jeho pozorovaní o tomto suprasegmente mimoriadne cenné. Veľmi podrobne a zároveň zhrňujúco sa tomuto javu venoval vo svojej kandidátskej dizertačnej práci, ktorej podstatné časti vychádzajú v spoluatorstve knižne pod názvom *Komunikačný štatút prízvuku v spisovnej slovenčine*. Ing. J. Zimmermann tu analyzuje zvukové spektrum tohto suprasegmentálneho javu a hierarchiu fonetických prvkov konštituujúcich prízvuk (ako zvukovú prominenciu slabiky) a rozhodujúcich o jeho percepcii v procese jazykovej komunikácie (čas, intenzita, frekvencia).

Neoddeliteľná je pomoc jubilanta vo vzdelávacom procese na fakulte. Vyučuje výpočtovú techniku, základy experimentálnej akustickej fonetiky a štatistických metód v jazykovede a literárnej vede. Z týchto disciplín pripravil nateraz troje originálnych skrípt (dvoje z nich ako spoluautor). Je zároveň hlavným garantom, ba takpovediac dramaturgom a režisérom modernizácie vyučovacieho procesu na fakulte i experimentálnych bádateľských metód v oblasti výpočtovej techniky a experimentálnej fonetiky.

* * *

Vážený jubilant, milý Julo,

ako Tvoj výskumný a pedagogický blíženec – napísali sme spolu zatiaľ jednu monografickú prácu, dvoje skrípt a okolo desiatky vedeckých štúdií, veľmi často a radi vedieme semináre z experimentálnej fonetiky spoločne – musím Ti povedať, že si neviem predstaviť našu „faustovskú" higginsovsko – pickeringovskú svätyňu bez Tvojho úsmevu, zmyslu pre humor, koncepčného a so svetom kráčajúceho uvažovania o problémoch experimentálneho fonetického výskumu, ktoré sa vzápätí mení na oduševnenú realizáciu. Ale o tom by mohli vydať svedectvo všetky prístroje v našom laboratóriu, ktoré si nám priblížil na ľudský spôsob, lebo niet – obrazne i priamo povedané – jedinej skrutky v laboratóriu, ktorú by si nebol dal vlastnoručne na miesto, kam patrí.

Za toto všetko – aj za mnohé iné – Ti úprimne ďakujeme.

A v ďalšej päťdesiatke nech sa Ti premieňajú Tvoje predsavzatia na povznášajúce, obohacujúce činy. Vo vede, výskume i v pedagogickom procese. Nech Ťa neopúšťa optimizmus, zanietenie pre dobro vecí, radosť a potešenie z poznávania, pevné zdravie.

Končím oným bulinérskym

Glück auf!

Tvoj **Jano Sabol**

NOVÉ KNIHY

FRANTIŠEK ŠIMON

LATINSKÁ LEKÁRSKA TERMINOLÓGIA

Minulý rok vyšla v martinskom vydavateľstve Osveta druhá kniha *Františka Šimona – Latinská lekárska terminológia*. Príručka (ako ju skromne nazval autor) podáva základné poznatky z gramatiky a terminológie medicínskej latinčiny, ale (a tu už ide o viac ako o príručku) prezentuje i vývoj a súčasný stav lekárskeho názvoslovia a najpoužívanejšie patologické i klinické termíny.

Historické okolnosti vzniku latinsko – gréckej lekárskej terminológie a jej vývin až do súčasnosti sú zhrnuté pútavým spôsobom i pre neodborníka.

Po gramatickom minime (repetito est mater studiorum) nasleduje podľa môjho názoru jadro a najcennejšia časť knihy – štruktúra a tvorenie termínov; vybrané patologické a klinické termíny a latinské názvy liekov.

Domnievam sa, že v súčasnosti, keď celé generácie lekárov (z rokov 1965 – 1974) nemali na strednej škole latinčinu a absolvovali iba jednosemestrálny kurz latinskej lekárskej terminológie, ocenia Latinskú lekársku terminológiu všetci lekári v praxi i študenti vyšších ročníkov lekárskych fakúlt. Vecné usporiadanie vybraných patologických a klinických termínov umožňuje rýchlu orientáciu, ale aj udržiavanie znalostí (snáď to bolo i pium desiderium autora) latinských termínov a diagnóz (nie so slovenskými koncovkami).

Jednou z mnohých predností publikácie je aj prehľadný obsah, ktorý nahrádza dokonca i predmetový register. Literatúra uvádzaná za každou kapitolou je pre čitateľa i bibliografickou príručkou pre ďalšie hlbšie zoznámenie sa s jednotlivými témami.

Latinské sentencie a citáty sú určené nielen lekárskej obci, ale i širokému okruhu záujemcov o antickú kultúru. Celá kniha je však písaná takým jasným a prístupným štýlom, že i širší okruh záujemcov o antické vzdelanie v ňom nájde poučenie a pôžitok z čítania vybraných kapitol.

Myslím si, že Latinská lekárska terminológia by mala nájsť miesto v príručnej knižnici každého lekára tak ako Vademecum alebo Zoznam česko – slovenských farmaceutických prípravkov.

Habent sua fata libelli!
Nech má táto kniha dobrý osud!

PhDr. Pavol Šalamon

... naši jubilanti ... naši jubilanti ...

V januári 1992 okrúhleho životného výročia narodenín sa dožívajú títo učitelia, vedeckí pracovníci a zamestnanci UPJŠ:

70 rokov:

JÁN RUDŇANSKÝ – kurič ŠDaJ, LF — 17. 1.

65 rokov:

VINCENCIA FERDOCHOVÁ – upratovačka LF — 1. 1.
JAROSLAV VYHNÁLEK – vrátnik LF — 4. 1.
JÁN GAJDOŠ – odb. asist. GBF — 11. 1.

60 rokov:

MAGDALÉNA ŠECHNÁ – odb. ref. GBF — 25. 1.
PaeDr. FRANTIŠEK BOHÁČ – odb. asist. KTV — 31.1.

55 rokov:

Ing. JAROSLAV KARABA – ped. prac. I. PF — 1. 1.
ZUZANA KOTIKOVÁ – upratovačka LF UPJŠ — 9. 1.
RNDr. FEDOR VASILCO – odb. prac. PF — 15. 1.
AGNESA HUMENAJOVÁ – upratovačka UK a ŠIS — 20. 1.
ALŽBETA MORAVSKÁ – ŠDaJ — 28. 1.
ANNA HIRJAKOVÁ – SOR PdF — 30. 1.
ANNA MIKITOVÁ – PO skladníčka — 31. 1.

50 rokov:

VERONIKA MIZIKOVÁ – odb. inštr. LF — 11. 1.
ALŽBETA CHOVANCOVÁ – upratovačka LF — 11. 1.
HELENA STASIKOVÁ – PO upratovačka — 12. 1.
PAVLA PASTERÁKOVÁ – R-UPJŠ, kuchárka — 16. 1.
JUSTINA DANKOVÁ – R-UPJŠ, upratovačka — 22. 1.
Doc. MUDr. VINCENT ONDRUŠEK – LF — 28. 1.
KATARÍNA LUKANYOVÁ – odb. ref. — 28. 1.
PhDr. OĽGA FARKAŠOVÁ, CSc. – odb. asist. KJ — 30. 1.

Všetkým našim oslávencom pri príležitosti ich výročia narodenín srdečne gratulujeme. Do ďalších rokov života prajeme im pevné zdravie, veľa úspechov v osobnom, rodinnom i občianskom živote, hodne radosti, spokojnosti, šťastia, ale aj chuti prekonávať všetky ďalšie životné ťažkosti a prekážky, ako aj Božieho požehnania.

– R –

UNIVERSITAS Šafarikiana

• **Vydáva:** Rektorát UPJŠ Košice, Šrobárova 57, ☎ 226 08 • **Predseda redakčnej rady:** Doc. PhDr. Július Rybák, CSc. • **Vedúci redaktor:** PhDr. Július Hank • **Členovia redakčnej rady:** Marián Milčák, PhDr. Jaroslav Rezník, PaeDr. Jana Kocvárová, Ing. Radomír Mlýnek, JUDr. Mikuláš Mikolaj, CSc., Doc. MUDr. Milan Kotráň, CSc., Mgr. Ján Krajňák, Ing. Jozef Palaščák • **Technický redaktor:** Ing. Jozef Depta • **Tlač:** Edičné stredisko UPJŠ v Košiciach • **Adresa vedúceho redaktora:** Katedra jazykov UPJŠ, Mojmírova 2, 040 01 Košice, ☎ 243 12 • **Univerzitný časopis vychádza ako mesačník, 10-krát ročne, pre vlastnú potrebu.**